

COMUNA BRUIU-SATUL BRUIU: TRECUT, PREZENT, VIITOR

Autor: Buitan Ramona, Bruiu

Corectura: Berghea Ioan (Ciobanasu), Bruiu

1. CADRUL ISTORICO-GEOGRAFIC

“Inamicii noștri au spus neîncetat,
Precum că Transilvania-i un stat neînsemnat
Pe harta Europei i- un punct atât de mic,
Precum ca el exista multi nu stiau nimic,
Vroit-au sa-l prefaca in pasalic turcesc
Provincie maghiara sau district nemtesc
Dar se înșelără că un proverb batrin
Zice că apa trece, iar pietrele rămân.
Ca noi suntem aicea de mii si mii de ani
Si am ramas ca stinca in fata la dusmani
Si-aicea vom ramine cit pamint va fii
C-aici ne dorm stramosii si-aici avem copii.

(Cântec specific zonei, cules de Helerea Nicolae)

1. 1. Încadrarea geografică a teritoriului satului

Elemente ale cadrului natural

- Caracteristicile reliefului

Comuna Bruiu cu satele aparținătoare: Șomartin și Gherdeal este așezată în partea de est a județului Sibiu, într-o zonă predominant deluroasă ce aparține podișului Transilvaniei. Situat în partea dreaptă a Oltului satul se învecinează astfel cu o zonă tradițională cunoscută sub numele de "Țara Oltului". Satul se învecinează la nord cu Veseud, la est cu Cincu, sud cu Rucăr, Feldioara iar la vest cu Săsăuși, Chirpăr.

După activitățile principale desfășurate de locuitorii satului Bruiu este caracterizat drept sat agricol în care culturile agricole sunt asociate cu creșterea animalelor (L. Badea, N. Caloianu, Gh. Dragoș, Jud. Sibiu, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, pag. 98)

Distanța dintre satul Bruiu și cele două sate componente ale comunei sunt de 3 km. Față de Șomartin și 4 km. Față de Gherdeal. Legătura dintre aceste sate se face printr-un drum județean îmbunătățit, ce asigură și ieșirea spre comuna Cincu (11 km.), de unde se poate intra în șoseaua Agnita-Făgăraș. Un alt drum leagă satul de Arpașu de Jos (20 km.). Satul Bruiu nu are acces la calea ferată, dar în perioada 1955-1989 a beneficiat de curse regulate de autobuze, care au îmbunătățit simțitor legătura cu centrele urbane din apropiere: orașele Agnita, Făgăraș, Orașul Victoria, Sibiu- asigurând în același timp deplasarea zilnică a muncitorilor din sat spre obiectivele industriale de la orașe.

Comuna se prezintă ca o așezare de tip compact, o comună de deal, prezentând două forme geomorfologice distincte: versanți și văi secundare.

Situat teritorial în Podișul Transilvaniei satul Bruiu prezintă o climă specifică zonelor deluroase din țara noastră. Deși satul nostru se află la o distanță destul de mică de crestele masivului Făgăraș, datorită așezării sale între dealurile înalte din fața Oltului, satul este protejat de influențele vânturilor reci ce vin de la munte. Aceasta face ca temperatura medie anuală, calculată pe o perioadă de câteva decenii să fie de 8-9 grade, fiind din acest punct de vedere egală cu media anuală a temperaturii pe județ. (Gheorghe Leavu, Monografia comunei Bruiu, în manuscris, 1972 pag. 21)

Modul de distribuire a temperaturilor se manifestă diferit, în funcție de anotimpuri; astfel pentru luna iulie temperatura medie înregistrată se situează în curba izotermei de 18 grade, în timp ce în luna ianuarie se înregistrează o temperatură medie în jur de -4 grade. Pentru perioada de vegetație temperatura medie se situează în jurul valorii de 13, 7 grade C. Durata medie a intervalului de îngheț este de 180-200 de zile.

Datorită poziției, între dealurile protectoare nu se înregistrează vânturi puternice și dăunătoare și nici viscole în timpul iernii, în general vânturile cunoscute aici au un caracter local, având direcția predominantă spre sud – vest și nord – vest.

Din punct de vedere al vegetației, teritoriul satului se încadrează în zona pădurilor de foioase, la interferența zonei stejarului cu cea a fagului. Vegetația este formată, în

principal, din stejar peduncular, carpen, fag, arin, gorun, fără ca vreuna dintre acestea să predomine cu regularitate.

Pădurile sunt populate de cerbi, mistreți, căpriori, lupi, vulpi, iepuri.

1.2. Schiță istorică. De la începuturi până în secolul al XX-lea

Cadrul natural extreme de variat, existența unor dealuri înalte străbătute de văi adânci și largi, resursele naturale, în special pășunile au constituit factori prielnici pentru întemeierea unor așezări omenești, la adăpostul dealurilor protectoare, încă din cele mai vechi timpuri atestând totodată, o prezență neîntreruptă a oamenilor pe aceste meleaguri.

Astfel, urmele arheologice descoperite în cuprinsul teritoriului satului Bruuiu, datează încă din epoca neolitică, continuându-se cu epoca bronzului, a întemeierii statului dac și a migrației popoarelor (obiecte arheologice descoperite pe teritoriul satului sunt păstrate la Muzeul Brukenthal din Sibiu, Muzeul din Sighișoara și parțial, la Muzeul din Agnita). Ele dovedesc neîndoiește existența în această zonă a unor așezări omenești și a unei populații daco-romane ce desfășura o intensă viață economică și al cărui grad de civilizație era foarte ridicat. După cucerirea Transilvaniei de către coroana maghiară, în această zonă intens și neîntrerupt locuită de o populație românească, au fost colonizați, la mijlocul secolului al XII-lea, sașii, originari din regiunea Rinului se Jos, sașii (Sachsen) au primit pământuri întinse, multe luate de la autohtoni, precum și importante privilegii comerciale și fiscale, ca răsplată adusă regilor maghiari (Nagler Thomas, „Așezarea sașilor în Transilvania”, Editura Kriterion, București, 1981, pag. 242). Tot ca o răsplată pentru slujbele îndeplinite ca apărători ai granițelor regatului maghiar, sașilor li s-au acordat însemnate privilegii economice, politice și religioase, având dreptul de a se organiza în scaune și putând dezvolta astfel „o activitate economică mai susținută în raport cu ceilalți locuitori, lipsiți de astfel de privilegii,, (Gheorghe Leavu, op. cit. Pag. 13)

Ipoteze privind denumirea satului

- 1) Denumirea satului ar deriva din: ”satul lui Bruno” sau „cătunul lui Bruno”, întemeietorul omonim al așezării, prin analogie cu modul de întemeiere al multor așezări din țară;
- 2) Este posibil ca denumirea satului să derive de la numele localității Braunweiler (de pe Rinul inferior) de unde provin primii coloniști germani (la mijlocul sec. al XII-lea). În Germania există și astăzi satul cu numele de Braunweiler.

Anul primei atestări scrise: 1337; *Mathias de Brunwiler*

Pe teritoriul satului, pe locul numit *Kammebach*, s-au găsit două topoare de piatră neolitice.

Un mormânt de incinerare cu inventar bogat a fost descoperit tot în perimetrul localității în punctul numit *Boltner*, pe coasta unui platou.

Descoperirea a fost făcută în anul 1883.

Vasul păstrător al inventarului mormântului era lucrat la roată, din pastă cenușie deschisă și avea un inel de susținere la bază. În urnă erau cenușă, oase de om arse, bucăți de cărbune și mai multe obiecte de inventar (o fibulă de argint cu picior înalt și un cap format dintr-o placă semicirculară ornamentată cu granulații așezate în șiruri arcuite, trei butoni de bronz cu cap semidisoidal, o aplică pătrată de bronz având în interior ornamente stilizate, o mică placă rotundă de bronz prevăzută cu două nituri marginale, patru fragmente de aplici de bronz cu piatră – gema aparținătoare este ruptă; piesele din bronz sunt componente ale unui centirom cu cataramă – cadru ajurată).

Mormântul de la Bruuiu datează, pe baza inventarului său, din timpul ocupației romane în Dacia, iar fibula indică cu precădere secolul III.

După material, mormântul aparține unui mercenar germanic din armata romană, cel mai probabil un vandal, judecând după elementele specifice purtătorilor culturii Prezworsh (fibula de tip hibrid, între fibula cu genunchi și cea de tip Sakran, depunerea în urnă, măргеelele cu funcție apotropaică).

(Bibliografie: Hampel 1896, p. 315, fig. 792; Horeld 1941 b, p. 121; 1942, p. 35, 39; 1958, p. 10-13, fig. 1/6-18; Protase 1966, p. 20-21; Popa 2000, p. 186; 2002, p. 45; Ciugudean-Ciugudean 2000, p. 207.)

În anul 1922 s-a descoperit un tezaur compus din 17 tetradrame de tip Filip II.

Istoricul satului Bruuiu

- 1488, este menționată comuna liberă „Ballor”, aparținând scaunului Cincu, în comună a existat 37 gospodării locuite, 2 gospodării nelocuite, 2 săraci întreținuți de societate, o școală și 3 preoți;
- Mijlocul secolului al XIV-lea, se construiește o biserică în stil romanic de locuitorii comunei;
- Mijlocul secolului al XVI-lea, biserica este reconstruită în stil gotic fortificată și înconjurată cu ziduri groase și trei turle, urmele păstrându-se și azi;
- 1532, satul este menționat sub numele „Broller” având 64 de gospodării;
- A existat între anii 1549 și 1815 cu întreruperi, o dispută, între satul Bruuiu și satul Gherdeal, pe baza unei decizii de la primăria Sibiu în care se decidea că locuitorii satelor respective nu aveau voie să părăsească aceste sate, în caz contrar va trebui să plătească o dare de 25 de guldeni, bani care foloseau la impozite locale; (Atlasul satelor și bisericilor săsești din Transilvania-vol. I de Herman Fabini)
- 1600, satul este bântuit de ciumă, 70% din locuitori murind, casele ciumașilor au fost arse până la temelie, cei bântuiți de ciumă fiind izgoniți din sat într-un loc izolat;
- 1695 sunt menționate 24 gospodării nelocuite fiind repopulate cu coloniști din Țara Oltului;
- 1703-1707, sărăcimea Bruiului se alătură răscoalei „curușilor”, fiind condusă de căpitanul Fekete Vasi, din părțile locului, sub conducerea căruia este asediat scaunul Cincului;
- 1774 are loc răscoala condusă de Sava Dumitru fiind asediat Cincu Mare, sărăcimea din Bruuiu și satele vecine se alătură mișcării, solicitările lor fiind reducerea fiscalității împovărătoare și impunerea de taxe patriciatului săsesc din scaunul Cincu;

- 1803 s-a construit prima biserică românească în afara satului, dărâmată ulterior și reclădită pe fundația de piatră între anii 1851-1854;
- 1880-1914, mulți bărbați fără pământ sau cu pământ puțin, au emigrat în SUA;
- 1910 în Bruiu există 395 gospodării țărănești la o populație de 1020 locuitori;
- 1928 numai în acest an emigrează în America 35 de locuitori din Bruiu din care 18 români și 17 sași;
- 1930 se înregistrează 1026 de locuitori, pierderi de populație datorându-se Primului Război Mondial, tot în acest an se inaugurează Căminul Cultural săsesc (zall)
- 1956 satul număra 999 locuitori populația germană înregistrând pierderi mari: morți, dispăruți sau emigrați.

Istoricul organizării administrative:

- 1921, la reorganizarea administrativă, după Unirea Transilvaniei cu România, comuna Bruiu a făcut parte din județul Făgăraș, plasa Cincu Mare
- 1952 intră în regiunea Brașov, raionul Agnita;
- 1968 la ultima reorganizare administrativ-teritorială a fost trecută la județul Sibiu cu centrul rezidențial și economic în satul Bruiu; (monografia dactilografată a comunei Bruiu existentă la Primăria comunei)

1. 2. 1. Războiul pentru întregirea neamului

„M-o luat nemțu cătană,

La pușcă de bună seamă

Eu la pușcă n-am fost bun

Și m-o dat neamțu la tun

Lasă-mă neamțule acasă

C-o crescut iarba de coasă

Și holda-i de seceratu

Mândra-i necăjită-n satu. (cântec de cătănie cules de la Helerea Nicolae)

Aflată sub dominație austro-ungară, Transilvania suferă un proces aparte din punct de vedere social – politic:

- social se înțelege activitățile unei clase, a unei grupări, desfășurate în comun, legate de viața oamenilor în societate (Seche Luiza, Seche Mircea, Dicționarul limbii române pentru elevi, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, pag. 755), ori specificul propriei societății transilvănene era organizată în grupări, comunități pe criterii etnice: români, sași, unguri
- politic – activitățile claselor sau grupurilor sociale în raport cu satul era determinată de interesele și scopurile puterii și conducerii de stat, conducerea statului

fiind interesată de menținerea unei ordini interne în scopul asigurării dominației maghiare asupra românilor

La sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea se dezvoltă economic nu numai Principatele Unite, ci și statul austro-ungar prin construirea unor fabrici, înființarea unor bănci, dar balanța comercială a României față de Austro-Ungaria s-a soldat cu deficite constante (Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, „Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi, Editura Albatros, București 1975, pag. 639). În această perioadă se formează o rețea de bănci populare spre a veni în sprijinul sătenilor, care se aflau în imposibilitatea de ași procura credit ieftin, fiind speculați de cămătari.

Repartiția defectuoasă a proprietății, lipsa de pământ, găsia țărănimea satului într-o situație grea, cu un standard de viață foarte coborât cu toate că pe plan național producția agricolă crescuse și prețurile crescuseră considerabil (Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu op. cit. Pag. 641)

În satul Bruuiu, ca și în satele din împrejur se simt măsurile luate de guvernul Banffy de a controla instituțiile școlare și religioase guvernul decretează maghiarizarea tuturor numelor de localități și de persoane în dorința asimilării forțate a românilor transilvăneni (Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu op. cit. Pag. 672). În cataloage și registre numele românilor sunt maghiarizate: Gherghely Ana, Rusu Șandor, Helerea Ianoș Berghea Miklos etc.

Declanșarea Primului Război Mondial a găsit o parte din locuitorii Bruuiului sub arme, în armata austro-ungară (atât sași cât și români). Dintre cei plecați pe front și-au pierdut viața un număr de 11 soldați deveniți eroi, listele cu aceștia se află la loc de cinste, în biserica din sat și pe monumentul eroilor aflat în fața bisericii:

- români: Gherghel Grigorie, Gherghel Macavei, Hunuzău Toader, Hunuzău Taica, Hunuzău Noata, Oprea Olimpiu, Oprea Toader, Păcurar Viorel, Stanciu Dumitru, Tintea Grigorie, Varga Viorel;
- sași: Georg Fitsman, Iohan Untsch, Michael Brantsch, Georg Gosch, Ioan Konert, Michael Erman, Georg Sauer, Georg Onghert, Georg Kramer, Iohan Schmidt, Georg Montsch, Iohan Schuster, Georg Zigler, Paul Schuster, Paul Zigler, Michael Zigler, Georg Zigler, Georg Zigler.

În toamna anului 1918 ca urmare a crizei provocate de 4 ani de conflict, a eșecurilor militare, a situației precare a economiei, a radicalizării maselor și în deosebi a ridicării națiunilor din dubla monarhie, revendicând libertatea, Austro-Ungaria se destramă ca stat. Consiliul Național Român constituit în 30-31 octombrie la Budapesta hotărăște să-și asume, de îndată „puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de români în Ardeal și Țara Ungurească” (Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu op. cit. Pag 692). Puterea efectivă de stat a fost preluată de Consiliile Naționale și a Gărzilor Civile constituite în comune.

La 1 decembrie 1918 se convoacă la Alba-Iulia adunarea Națională a națiunii române a reprezentanților tuturor categoriilor sociale din Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat și se hotărăște unitatea națională. Față de acest eveniment locuitorii satului au fost receptivi, dar participarea la Alba-Iulia a fost imposibilă din cauza sărăciei

românilor și a inerției celor avuți. Există mărturii transmise prin viu grai cum că preotul, după slujbele de Duminică, le vorbea românilor despre Marea Unire, despre drepturile ce se vor acorda românilor după formarea Statului Unitar Român.

Se pare că nu au fost manifestări deosebite, nu s-au găsit în arhive liste cu membrii Consiliului Local, doar ecouri povestite de bătrânii satului când au luat cunoștință de evenimentele din 1918, și ca la Unire la Alba Iulia a fost prezent cîntărețul bisericesc Nicolae Tiut (Bruiu nr.103) (informare Tudor Georgeta, 62, ani, Bruiu, 15. 01. 2004)

1. 2. 2. Perioada interbelică

În răstimpul dintre cele două războaie mondiale, evenimentele importante care au marcat viața socială a locuitorilor satului au fost: reforma agrară, introducerea votului universal și dezvoltarea economiei caracterizată prin 3 perioade: 1923-1929, stabilirea relativă a capitalismului;

1929-1933, criza economică;

După 1933, reluarea procesului de industrializare.

Dezvoltarea industriei, comerțului, transporturilor au creat posibilitatea unui câștig mai mare, o viață mai bună pentru locuitorii satului. Tinerii migrează spre centrele urbane.

Deși pe plan național se intensifică viața politică în sensul că apar noi partide politice, lupta pentru putere devine tot mai acerbă, în Bruiu nu au fost adepți ai nici unui partid, locuitorii fiind suspicioși și neîncrezători în promisiunile fiecăruia dintre grupările politice.

Evenimentele politice ce au loc pe plan național și internațional, acțiunile Gărzii de Fier și apoi cel de al doilea război mondial se resimt puternic în viața locuitorilor satului Bruiu. Trebuie amintit că legionarii, apologeți ai concepțiilor social politice fasciste, s-au deghizat în nu numai propovăduitori ai religiei ci și în apărători ai acesteia, după modelul hitlerist, legionarii elogiau virtuțile războiului, naționalismul exacerbă șovinismul și rasismul (Mihai Fătu, Ion Spălățelu „ Garda de Fier, organizație teroristă de tip fascist, Ed. Politică, București, 1971, pg. 72)

În satul aparținător comunei Bruiu, Șomartin, cel care conducea campania legionară era Remus Cocoș, ce s-a declarat șef, și a organizat marșuri și întruniri la Troița de la intrarea în sat dinspre Arpașu, intonându-se cântece legionare. (informare Helerea Nicolae, Șomartin, 72 ani, 10. 04. 2004). Puțini locuitori au agreat ideile Gărzii de Fier, tineretul era foarte sărac și neîncrezător în această organizație de tip fascist.

După terminarea războiului și acapararea puterii de către comuniști, Remus Cocoș a fost arestat pentru apartenența la Garda de Fier, fiind unul dintre miile de deținuți care au lucrat la Canalul Dunăre-Marea Neagră. (Vasile Ciobanu, Contribuții la cunoașterea istoriei sașilor transilvăneni 1918-1944, Ed. Hora, Sibiu, 2001, pg. 224).

1. 2. 3. Al Doilea Război Mondial

A izbucnit la 1 septembrie 1939 din cauza dorinței de neconținută expansiune teritorială și de dominație a Germaniei hitleriste. În prima jumătate a anului 1940, în România a crescut foarte mult în intensitate propaganda nazistă în rândurile cetățenilor români de etnie germană. Dovadă că în rândurile locuitorilor comunei Bruuiu s-a format un grup de sași care au emigrat în Germania nazistă și s-au înrolat voluntar o parte în Wehrmacht și în trupele SS (informare Arz Emil, 87 ani, Șomartin, 25.09.2003). Au luptat alături de trupele naziste până la sfârșitul războiului, astfel că în 1945 au revenit în comună. După 23 August 1944 sașii care au luptat în Wehrmacht și SS au fost declarați dezertori (Vasile Ciobanu, op. cit. Pg. 263).

Românii mobilizați din comuna Bruuiu au luptat pe frontul de Est, participând la luptele de la Cotul Donului, Stepa Kalmukă și în crâncena bătălie de la Stalingrad (informare Helerea Viorel 90 ani, Bruuiu, 12.01.2010). Din încercuirea de la Stalingrad au reușit să scape puțini. Această bătălie a însemnat moarte pentru o parte din ei, prizonierat și viață pentru restul. Prizonierii români din Șomartin au fost duși într-un lagăr din regiunea Ural, unde au stat aproape un an, timp în care au murit trei prizonieri (informare Helerea Viorel, 90 ani, Bruuiu, 12.01.2010). La sfârșitul anului 1943 s-a înființat divizia de voluntare „Tudor Vladimirescu”, în această divizie s-a înrolat și cei trei prizonieri șomarteni rămași, luptând în Munții Tatra: Ioan Helerea și Viorel Helerea au fost decorați pentru vitejie și curaj. Pe frontul de Apus, Helerea Viorel a fost rănit pe data de 12 martie 1945, fiind dus la Alba Iulia apoi la București unde a stat un an, iar la Sinaia a fost dus la cea de a doua operație (informare Helerea Viorel, 90 ani, Bruuiu, 12. 01. 2010).

Legendară este și povestea eroului Gherghel Gheorghe care, făcând armata la călărași, la Făgăraș, s-a înrolat împreună cu calul său. În luptele din Munții Tatra, Gheorghe a căzut la datorie, iar calul său s-a întors singur acasă, la poarta unde locuia familia acestuia. Soția văzând calul singur la poartă a înțeles că soțul ei a murit pe câmpul de luptă. Există de atunci și un cântec: „ Foaie verde de trifoi,

Vin voinici de la război

Da- nainte cin' le iese

Le ies fete și neveste

Și-am ieșit Doamne și eu

Să văz vine bade- al meu

Pe partea de către mine

Iacă murgul badii vine

Cu coama nepieptenată

Cu șaua neașezată

Murgule tu ești nebun

De-ai plecat singur la drum

Murgule tu ești turbat

Pe badea un'la-i lăsat

În Crimeea împușcat

Într-o mână și în cap. ”

(cântec cules de la Berghea Ioan, Bruuiu, nr.17,14. 01. 2010)

La sfârșitul celui de al doilea război mondial, bilanțul a fost bucurie pentru bruienii întorși la vatră și întristare pentru cei căzuți în luptă; amintirea lor este păstrată vie în sufletul satului știindu-se că s-au jertfit 11 români și 18 sași.

1. 2. 4. Deportarea sașilor în U. R. S. S

Din 3 Ianuarie 1945, în momentul emiterii ordinului special numărul 15349 adresat Inspectoratelor de Poliție, trebuiau internate persoanele de origine germană și anume toți bărbații în vârstă de la 17 la 45 ani și toate femeile de la 18 la 30 ani cu copii mai mari de 1 an (Hanelore Baier, Deportarea etnicilor germani din România în Uniunea Sovietică 1945, Forumul Democrat al Germanilor din România, Sibiu, 1994, pg. 8). Pentru internarea acestor cetățeni, trebuiau întocmite tabele exacte, planuri de deținere și colectarea informațiilor spre centrele de adunare. Acțiunea de arestare a etnicilor germani în vederea deportării a fost declanșată în noaptea de 10 Ianuarie 1945. Au fost deportați 30. 000 de sași, în lagăre de muncă din bazinul carbonifer Donețk sau în alte ținuturi, până la Munții Ural (Ernest Wagner, Istoria sașilor ardeleni, Ed. Meronia, Buc., 2000, pg. 83)

În noaptea de 10 Ianuarie satul a fost înconjurat de soldați ruși și români, dimineața sașii fiind adunați în centrul satului, urcați în căruțe după tabelele întocmite și duși la Cincu; transportați cu camioanele la centru de adunare din Sibiu.

Repartizarea bolnavilor și a celor inapți de muncă a început în toamna lui 1945 ultimii deportați rămânând în Rusia până în 1952.

Cei ce au reușit să se întoarcă acasă au găsit întreaga avere confiscată. Singura instituție rămasă în bună măsură intactă a fost Biserica Evanghelică.

1. 2. 5. Perioada construcției socialiste 1947-1989

Refacerea economiei după cel de al doilea război mondial a stat în centrul preocupărilor oamenilor din întreaga țară. Reforma agrară din martie 1945 a echilibrat oarecum starea economică a gospodăriilor de la sate și a realizat o apropiere între muncitori și țărani. (Gheorghe Leavu, op. Cit. Pg. 45).

Proclamarea Republicii la 30 Decembrie 1947, după abdicarea forțată a regelui, a fost un moment care a adus mari transformări în viața locuitorilor din Bruuiu. Pentru împrăștierea s-au întors mulți români (de la oraș) mai ales cei plecați în capitală și în orașele apropiate: Făgăraș, Sibiu, au primit în jur de 5 hectare, s-au instalat, cei care nu aveau case, în gospodăriile sașilor devenind lucrători ai pământului cu mijloacele agricole de care dispuneau (informare, Tudor Georgeta, 65 ani, Bruuiu,, 15. 01. 2004).

Încă din 1949 au început a se înființa Gospodării Agricole Colective, chiar și în județul Sibiu, pe baza „liberului” consimțământ al țăranilor. Cât de liberă a fost asocierea G. A. C. în Bruuiu o dovedesc mărturiile oamenilor care au trecut printr-un astfel de calvar.

În localități au fost trimise cadre de partid, care să lămurească oamenii să se asocieze, să-și dea bunurile proprii spre folosință colectivă, dar mai ales să se pună bazele organizației a Partidului Comunist Român cu câți mai mulți adepți. Aceste Gospodării s-a transformat în cooperative agricole de producție, la Bruuiu s-a înființat în anul 1959, în satul Șomartin în anul 1950, iar în Gherdeal în anul 1954. În anul 1964 a avut loc comasarea celor trei cooperative agricole de producție cu scopul de a se crea o unitate productivă puternică pe întreaga comună. Totodată pe teritoriul comunei Bruuiu s-au mai înființat și două ferme agricole mixte, aparținând de I. A. S. Agnita.

Dezvoltarea planificată a agriculturii în cincinale asemeni întregii economii, a avut rezultate bune la nivelul localității și repartizarea pe membru colectivist a dus la o oarecare prosperitate a locuitorilor, dar și o egalizare.

Industrializarea țării a dus la construirea unor giganți industriali, a unor mari combinate cum au fost cele chimice de la Victoria, Făgăraș care a făcut ca o parte dintre țărani să devină muncitori navetiști sau chiar să se strămute la oraș.

Majoritatea locuitorilor au fost determinați să adere la Partidul Comunist Român, iar începând cu 1979, după Congresul al XII-lea s-a acționat pentru adâncirea democrației socialiste prin construirea Frontului Democrației Unității Socialiste din care erau obligați să facă parte localnicii nemembrii de partid, plătind lunar cotizație prin timbre FDUS (informare Tudor Georgeta, 62 ani, Bruuiu, 15. 01. 2004); prin aceste organizații oamenii muncii – români, maghiari, germani, aveau “dreptul” să participe la conducerea întregii vieți social politice (aparent). Tot în această perioadă a-s produs o scădere a nivelului de trai a oamenilor, o îngreunare la informare, mijloacele mass-media fiind limitate. “Viitorul luminos al întregii țări “ se întuneca tot mai mult printr-o politică dictatorială.

1. 2. 6. Revoluția din 1989-drumul spre democrație

Revoluția Română, începută la 16 Decembrie, la Timișoara, a măturat la 22 Decembrie despotica pereche ce ținea de aproape 25 de ani sub dictatură proprie întreaga țară, ștergând de pe fața României o dată cu ea și efigia dictaturii comuniste.

Întreaga viață din România s-a schimbat a fost dărâmat întregul sistem comunist, structurile sale politice și militare, s-a prăbușit statul partid, economia de tip socialist.

După 1989 au apărut repere esențiale cum ar fi: regimul democratic, viața politică prin funcționare a o sută de partide și formațiuni politice, alegeri libere, existența unui parlament cu formele sale tradiționale și o instituție prezidențială. La acestea se adaugă presa liberă, angajarea trecerii de la o economie supra centralizată spre una de piață (Cristian Popișteanu, Revoluția română în Magazinul istoric, nr. 12, decembrie 1990, pg. 19-20)

S-a procedat la dezmembrarea C. A. P. după hotărârea membrilor. În funcție de intrare în colectiv, care arăta cât pământ, câte animale, ce atelaje a adus la constituire și pe parcurs, s-a repartizat averea cooperativei pe bază de proces verbal încheiat de comisia stabilită. Pământul s-a retrocedat pe parcele în raport cu gradul de fertilitate, nu pe vechiul amplasament. A urmat dezmembrarea secției S. M. A., o parte din tractoare s-au dus la centrul Agnita, altele au fost vândute la localnici.

Satul a fost și este greu afectat de plecarea masivă în Germania a consătenilor sași, rămânând o parte din gospodăria pustii, iar altă parte fiind vândute.

Comuna Bruiu este înfrățită cu localitatea Guipel, Franța din 23. 07. 1995, asociația constituită a beneficiat de vizitarea Franței, iar ca obiective de durată: relansarea economică având ca bază creșterea animalelor. Tot în această perioadă de tranziție s-a întocmit Proiectul Revita 1996, inițiat de Asociația "Acta" Cluj, în colaborare cu Prefectura jud. Sibiu, cu Primăria Bruiu.

Obiectivele Proiectului Revita:

- repopularea comunei Bruiu;
- reabilitarea zonei rurale;
- dezvoltarea de facilități pentru noii locuitori
- dezvoltarea unui centru de coordonare
- asigurarea unei rețele de servicii.

Finanțarea va fi asigurată parțial de Comunitatea Europeană, în conformitate cu Acordul de Finanțare. Proiect care a esuat.

1. 2. 7. Considerații privind demografia satului în secolul al XX-lea

Se înregistrează anumite oscilații ale mișcării demografice, având loc o scădere continuă a numărului de locuitori ai satului Bruiu între anii 1901-2000 așa cum reiese din statisticile existente la Primăria Bruiu în urma recensămintelor efectuate.

Existența unui nivel scăzut material și cultural al majorităților locuitorilor a determinat găsirea unor soluții de restabilire a echilibrului economic al gospodăriilor sărace în emigrare temporară ori definitivă în Vechiul Regat sau în America, unde populația tânără a plecat spre a-și găsi surse de îmbogățire a existenței, aceasta înainte de Primul Război Mondial și mai puțin după. După cel de al II-lea Război Mondial au existat două valuri de emigrări: în timpul perioadei comuniste –emigrări ilegale în Europa de Vest și după Revoluția din 22 Decembrie 1989 emigrări legale masive, în

special sași în Germania, Austria, Suedia (Gheorghe Leavu „, Monografia comunei Bruiu” în manuscris, 1972, pag. 31)

Nivelul scăzut al asistenței medico-sanitare datorat în mare parte distanței mari față de centrele urbane cu spitale și cabinete medicale la care se ajungeau foarte greu, nefiind drumuri întreținute și mijloace de transport. La început de secol XX există asistență medicală calificată la reședința scaunului Cincu: un medic sas și două asistente. În sat era doar o moașă pe post de „doftoroaie” (Gheorghe Leavu, „Monografia comunei Bruiu”).

O dată cu reorganizarea administrativ-teritorială, s-au îmbunătățit condițiile asistenței medico-sanitare prin construirea unui dispensar la Bruiu încadrat sporadic cu 1-2 medici și permanent cu 2 asistente medicale

2. STRUCTURILE ECONOMICE ALE LOCALITĂȚII

2. 1. AGRICULTURA

Ocupațiile tradiționale au fost agricultura și creșterea animalelor. Principala ramură tradițională a economiei satului Bruiu a constituit-o agricultura, cu ramurile ei cultivarea pământului și creșterea animalelor, aflându-se în situația unei economii închise, în care cele mai multe dintre bunurile necesare existenței materiale a locuitorilor se produceau în gospodăriile sătenilor, schimbul cu piața organizată fiind extrem de sporadic, nefiind organizate pe raza satului decât târguri anuale.

Se practicau culturi de toamnă, culturi de primăvară și ogor, sistem în care era necesară o adaptare reciprocă a acțiunilor de însămânțare și recoltare, aceleași munci trebuiau să fie făcute simultan de către toate gospodăriile sătenilor. (Gheorghe Leavu, „Monografia comunei Bruiu”, în manuscris 1972, pg. 29).

Prelucrarea cânepei și a inului reprezenta o ocupație casnică. Semănatul cânepei se efectua cu mâna, de regulă în perioada 1-10 mai: se ara, se grăpa, se mărunțea, după semănat cu sapa, după care se nivela cu grebla. Recoltatul cânepii se făcea prin luna Septembrie, când firul era îngălbenit, se smulge, se leagă mânuși și se pune capre (5 mânuși formează o capră), se întinde pentru a se usca, apoi se bate de semințe cu maiul pe un butuc după care se fac sarcini (10 mânuși formează o sarcină). Sarcinile se topeau în vale. După o săptămână, când era topită, se scoteau din vale, se uscau, se frângeau cu frângătoarea, se malițau după care se făceau cu hehela și se obțineau fuiorul care era legat. Fuiorul era dat prin piepteni siperie, ceea ce rămânea în perie se numea păișe din care se fac fețe de masă, lepedee, chindeauă iar din fuior se obțineau cămăși și ii. Torsul cânepei se efectuează în perioada noiembrie – ianuarie în șezători.

2. 2. Industria locală

În comună a existat un puternic centru de olărit, recunoscut în zonă. De asemenea, a existat un centru de tâmplărie specializat în lucrarea de mobilă țărănească pictată, fiind cunoscută familia Olaru din Bruiu. Subsolul a oferit rezerve de piatră de construcție, în timp dezvoltându-se meșteșugurile legate de construirea de locuințe.

În 1928 exista în Bruiu, 13 meseriași (6 români și 7 sași). După 1948 se înființează în comună următoarele obiective industriale de interes local:

- o moară electrică, cu o capacitate de 15 tone
- în fostul C. A. P. Bruiu și ferma de stat au dispus fiecare câte o moară de ciocane;
- în cadrul fermei de stat au funcționat 2 ateliere: unul de tâmplărie și unul mecanic pentru reparat mașini și motoare;
- a fost instalat un cazan de fiert rachiu aparținând comunitatii locale.

De asemenea a mai existat un atelier de cojocărie încă din anii 1910-1960, iar cel mai renumit cojocar din zonă, fiind cunoscut sub numele de Simion Cojocarul, numele lui fiind Simion Rusu. Câteva din pieptarele făcute de el se află acum expuse la Muzeul Făgărașului. Apoi Gherghel Ioan a fost de asemenea cojocar prin anii 1930-1970, lucrând pieptare de lucru dar și de sărbătoare. După 1970, cojocarul Iordache Zaharia a croit cojoace cu modele mai nou apărute.

2. 3. Transporturile

Transportul a fost dintotdeauna o problemă dificilă pentru locuitorii satului. La începutul secolului al XX-lea orice deplasare se făcea cu vehiculul tras de cai, vaci sau boi. Schimbul de produse se făcea în târguri lunar sau bilunar la Cincu, Agnita, Merghindeal, Cârța, Arpaș, la care se ajungeau greu, mai ales că nu toți locuitorii aveau căruțe cu cai.

Între cele două războaie mondiale drumurile au fost mai bine întreținute și transportul la oraș și la târguri se făcea relativ ușor, dar tot cu tracțiune animală. Nimeni din sat nu a avut automobil. După 1945 până în anul 1965 locuitorii au continuat să sufere din cauza lipsei mijloacelor de transport auto, mai ales că drumurile erau într-o stare de nedescris. A urmat pietruirea drumului Bruiu-Arpaș și Bruiu-Săsăuși, Bruiu- Cincu, după care s-au pus în circulație 4 autobuze zilnic în direcțiile: Sibiu, Victoria, Făgăraș, Agnita. Acestea transportau navetiști din cele trei sate componente ale comunei. Treptat, pe măsura scăderii numărului de navetiști, autobuzele au fost retrase rămânând în circulație doar autobuzul care mergea la Sibiu până în anul 1988.

La ora actuală localnicii dispun de autoturisme astfel că deplasarea se efectuează mult mai ușor spre centrele urbane din zonă.

3. REPERE CULTURALE ȘI SOCIALE

Nivelul de dezvoltare economică este factorul determinant pentru realizarea concretă, efectivă a factorilor multipli care permit mărirea veniturilor reale ale membrilor societății, condiționează volumul și calitatea bunurilor materiale consumate și serviciilor prestate, condițiile de muncă, de locuit, gradul de ocupare a forței de muncă, asistența socială și sanitară, dezvoltarea învățământului, satisfacerea nevoilor culturale și spirituale: acestea exprimă sintetic nivelul de trai al comunității.

3. 1. Înzestrarea tehnico-edilitară și electrificarea satului

Satul Bruiu s-a aflat într-o stare de relativă înapoiere având în vedere că electrificarea satului era inexistentă în cele două războaie mondiale, când iluminatul era numai cu lămpi cu petrol, radioul doar cu baterii (Gheorghe Leavu- Monografia comunei Bruiu, în manuscris, 1972, pg. 43).

Electrificarea comunei a deschis poarta spre civilizație, introducerea curentului electric a marcat un eveniment deosebit pentru locuitori, dându-le posibilitatea utilizării unei game variate de obiecte de uz casnic. Cu toată inerția unor locuitori ai satului și a lipsei lor de receptivitate față de electrificare, rețeaua electrică s-a extins treptat astfel că în anul 1968 marea majoritate a gospodăriilor țărănești (89%) erau conectate la rețea, iar în anul 2000 în totalitate. (Gheorghe Leavu, Monografia comunei Bruiu, în manuscris, 1972, pag. 44).

Consumul de energie electrică pe total comună în 1968 era de 191. 427 km/h. Din situații existente în Arhiva Primăriei Bruiu se constată o creștere a consumului de energie electrică pe fiecare gospodărie, semn al utilizării crescânde a aparatelor electrice de uz casnic, în special radiouri și televizoare.

3. 2. Transformarea în construcția și dotarea locuințelor

Unul dintre domeniile în care progresul tehnic a pătruns foarte intens este cel al construcției, al dotării și utilizării locuințelor. Dacă în anii 1910-1920, existau 194 gospodării locuite, având în medie 1-2 camere în dotare (Gheorghe Leavu, Monografia comunei Bruiu, în manuscris, 1972, pg. 45), în perioada interbelică sunt înregistrate noi construcții, mai ale în mărirea suprafeței de locuit, clădirile nou construite având în medie 3-4 camere de mărime potrivită; se îmbogățesc materialele de construcție, se schimbă fațadele clădirilor, se folosesc tot mai mult cimentul, gresie, faianța. (Gheorghe Leavu, Monografia comunei Bruiu, în manuscris, 1972, pag. 45). Este cunoscut că în 1968 existau în sat 310 clădiri, din care 9 erau inutilizabile, iar la recensământul din 2002, în sat mai erau doar 208 gospodării locuite permanent și sezonier; permanent sunt locuite doar 119 gospodării (Recensământul populației din anul 2002, Arhiva Primăriei Bruiu, Dosar nr. 29). Diferența o constituie 39 gospodării locuite sezonier de la 6 la 10 luni și 50 cele ale sașilor veniți în vacanță (o lună pe an).

LOCUINȚA ȚĂRĂNEASCĂ

Casa românească cu doua trei încăperi, cu pridvor și cu acoperiș țuguiat s-a construit secole de-a rândul după niște forme tradiționale, fixând până în amănunt nu numai

dimensiunile clădirii, camerelor și acoperișului și al ușilor și ferestrelor, înălțarea pragului de la pământ, decorul întâlnit pe grinzi și pe stâlpii pridvorului.

În planul caselor, încăperea locuită este numită tot casă, iar celelalte care au completat-o se numește tindă, atunci când se trece prin ea în casă, cămară, atunci când a avut o ușă de acces aparte.

Tinda a avut funcții mixte precum: adăpostirea alimentelor, protejarea locuințelor contra frigului, potolirea și dirijarea fumului spre podul casei. Tinda este prima încăpere de la intrare, în ea se află vatra liberă pe care se pregătește mâncarea. Vatra a fost înlocuită mai târziu prin cuptorul de pâine, iar mâncarea se pregătea în camera de locuit pe o sobă din cărămidă cu o plită din metal. În perioada interbelică cuptorul de pâine a fost scos în curte.

Intrarea în tindă se face fie direct de pe o prispă mică de pământ, apărată de streășina casei sau dintr-un pridvor, apărat de prelungirea acoperișului, sprijinit de stâlpi și închis până la jumătate cu scânduri de brad.

Cea de a doua casă – numită *casa de dinainte* servește la păstrarea hainelor și constituie o adevărată expoziție de artă populară. Ea a dobândit rol de primire a neamurilor, oaspeților, de desfășurare a ceremoniilor familiale.

Produsele cerealiere se depozitează în lăzi care se țin în cămară sau în clădiri separate în cadrul gospodăriei. Cerealele se mai păstrează în podul casei, iar cartofii și zarzavaturile în pivnițe.

În interioarele caselor mai vechi, se aflau *ladă* (pat) care se trăgea, se puneau un *srtijoac* (saltea din paie) apoi pături și țol de cânepă. Se mai aflau cuiere pentru *blide* ce decorau pereții, alături de chindeaș care încadrează icoanele.

INTERIORUL LOCUINȚEI

Interiorul locuinței oglindește starea social economică a țăranului și specificul economic al zonei. Aceasta se reflectă și în categoria de obiecte folosite, din materiile prime din care sunt confecționate piesele din interior.

Decorații și piese interioare: dulapuri, mese, scaune, paturi, lavițe, cuiere, blidare, țesături și cusături.

În interioarele mai vechi, deasupra patului se afla rudarul pe care se puneau țoluri, cearceafuri și ștergare. În interiorul locuinței erau și paturi de tras în care

dormeau copiii acoperiți cu lepedeu și țol de cânepă.

Masa dreptunghiulară, cu înălțime normală, cu blat și picioare încheiate – vopsită sau nevopsită – este executată de meșteri tâmplari. Această masă are în general loc fix, de obicei în colțul unde se întâlnesc cei doi pereți cu ferestre, fiind străjuită de două lavițe. Concomitent cu acest tip de masă, se putea întâlni în trecut și masa gotică numită și *masa cu pui*, având un sertar mare unde se păstrau diferite mărunțișuri și uneori chiar alimente.

Dintre tipurile de scaune confecționate de meșterii tâmplari, cele mai răspândite erau: scaunelul, scaunul cu spătar și lavița.

Ștergarele ce încadrează blidele și tablourile, fețele de pernă cu frumoase alesături la un capăt, tinda cu bogăția ei de țesături sunt dovezi ale grijii, priceperii și hărniciei gospodinelor, permanent preocupate de a avea o ambianță intimă a căminului, un mediu familial cât mai plăcut, de a avea o locuință cât mai frumoasă.

Ștergarele de după cui sunt de mari dimensiuni, țesute în război în patru ițe, bogat ornamentate cu motive geometrice și florale, într-o cromatică dominantă de alb, roșu, negru, albastru și galben.

Fețele de mese sunt țesute la război, în patru ițe, culorile dominante fiind albe cu dungii negre, roșii și galbene. Sunt confecționate din bumbac și lână și constituie elementul decorativ pe grinda de lângă sobă.

Țolurile, țesute în război în două și patru ițe, sunt confecționate din lână cu fond negru, după care sunt dungate.

Țesutul în război este una din ocupațiile principale ale gospodinelor, iar produsele de acest gen sunt considerate de familie ca zestre importantă.

Gospodinele mai țesau în război și alte piese decorative precum: chindeauă, covoare, fețe de pernă, preșuri, traiste, desagi. Desagii și foile pe care le purtau femeile la portul popular, prin modelul de pe ele indica satul de origine a celui care îl poartă.

Părțile componente ale războiului de țesut sunt: butucii, picioarele dinainte, picioarele dinapoi, spete,spetezele, brațele sulului, sulurile, vergelele, ițele, itisoarele, iepele, suveici, slobozitorul, scaunul, bârgla, fuscei, scripeți.

3. 3. Creșterea rolului și a importanței instituțiilor de cultură în viața

locuitorilor satului

3. 3. 1. ȘCOALA

În anul 1872 – a fost înființată prima școală românească confesională cu sprijinul Consistoriului Arhiepiscopiei din Sibiu.

Știm că până în anul 1872 în Bruuiu nu a existat o școală iar procesul de învățământ se desfășura în casa învățătorului. Începând cu anul 1872 preotul paroh Lazăr Tiut a început a colecta bani pentru zidirea unei școli confesionale unde să poată învăța copiii satului. Premergând cu exemplul personal, obținând sume de bani și din partea primăriei locale ca și din partea credincioșilor, el a cumpărat o curte săsească unde a zidit școala.

Cel dintâi învățător al acestei școli a fost Ion Stanciu din Bruuiu care până la ridicarea școlii confesionale îi învăța pe copii în casa lui, casă care se găsește astăzi în proprietatea lui Nicolae Berghea, numărul 155.

În urma demisionării învățătorului Ioan Stanciu în anul 1899, postul de învățător a fost ocupat de Ioan Berghea care mai târziu a devenit preot (monografia com. Bruuiu, de un colectiv; Cronica parohiei Bruuiu la 13 ianuarie 1972).

Comunitatea săsească, de la început, a fost bine organizată, cu școli patronate de oficialitățile locale, apoi din 1704 școlile săsești au fost organizate pe clase de vârstă, iar învățătorii și profesorii erau școlarizați din administrația locală. Începând din anul 1722 învățământul elementar al sașilor s-a generalizat fiind obligatoriu (colectivul de coordonare Holhoș Ioan, Nistor Nicolae, Paul Iuliu, Radu Gheoeghe, Schuster Artur, Sibiu - monografie. Editura Sport - turism, București, 1981, pag. 206)

Școala românească, la începutul secolului era în pragul unor grele încercări datorită introducerii limbii maghiare, astfel că începând cu anul 1907, prin legile lui Apponyi

se impunea limba maghiară ca limbă de predare obligatorie în școală, mai ales în cele subvenționate de stat, apoi în școlile confesionale ale minorităților s-a urmărit numărul orelor de limbă maghiară; insistându-se într-o exprimare exclusiv în limba maghiară (Crișan Vasile, Repere sibiene, Sibiu, 1982, pag. 30).

Până în anul 1914 a existat un număr scăzut de români știutori de carte datorită slabei frecvenței a școlii (Gheorghe Leavu, op. cit. pag. 47)

În anul 1919 – școala confesională a fost închisă și utilizată de biserică. În perioada 1920 – 1948 școala primară românească funcționa și cu clase supraprimare în localul sălii bisericii ortodoxe sub instrucția învățătorului Nicolae Nistor (Gheorghe Leavu, op. cit. pag. 47).

Situația s-a schimbat în urma reformei învățământului din 3 august 1948 prin care au fost desființate școlile confesionale, învățământul căpătând un caracter de stat, iar procesul instructiv-educativ așezat pe baze științifice (Ghe. Leavu, op. cit. pag. 49)

Se poate afirma că procesul de învățământ desfășurat în sat a fost de calitate pentru că mulți elevi au urmat liceul și școli profesionale, devenind profesori, asistenți medicali, meseriași calificați încadrați la uzinele din Sibiu, orașul Victoria și Făgăraș.

3. 3. 2. BISERICA ORTODOXĂ

„ Cred... într-unul Domn, Iisus Hristos,

Fiul lui Dumnezeu, Unul – Născut, Care din

Tatăl S-a născut, mai înainte de toți vecii.”

(Simbolul de credință niceo-constantinopolitan art. al II-lea)

3. 3. 3. BISERICA LUTERANĂ

Biserica luterană a fost inițial, o bazilică romanică trinavată cu turn clopotniță, ridicată în prima jumătate a secolului XIII cu hramul *Sf. Nicolae*.

Biserica a fost modificată în secolul XV, când picioarele arcelor romanice dintre nave au fost întărite cu pilaștrii ce sprijină bolta în rețea, specifică goticului târziu, care acoperă nava centrală și când corul este acoperit cu o boltă în stea, sprijinită de un arc triumfal ogival. Cu același prilej s-au scurtat navele laterale și s-a fortificat clădirea prin ridicarea deasupra corului a unui turn cu trei etaje defensive.

Aceste lucrări se prelungesc probabil până în prima parte a secolului XVI, când, în anul 1520, se menționează un ajutor financiar pentru lucrările de construcție din partea Scaunului Sibiului.

În 1845, corul vechi este prelungit și i se adaugă o absidă semicirculară.

La începutul secolului XX pornesc să se demoleze colateralele și turnul de deasupra corului și se reconstruiesc doar navele colaterale, dând aspectul de astăzi al monumentului. Aceste ultime lucrări de amploare sunt excelent documentate fotografic, ceea ce permite observarea foarte bună a vechilor etape de construcție.

În 1520 a fost montat în cor altarul poliptic de o deosebită valoare artistică, în a cărei nișă centrală se găsește statuia Mariei cu Pruncul: *Madona de la Bruuiu*, o capodoperă a artei figurative gotice din Transilvania.

În 2000, prin inițiativa Consistoriului Eparhial al Bisericii Luterane C. A. din România, altarul a fost demontat din biserica de la Bruuiu din motive de securitate, restaurat și montat în biserica din orașul Cislădie.

În secolul al XIX-lea, conform mai multor reprezentări grafice, biserica a fost înconjurată de o centură dublă de fortificații.

Prima și cea mai veche curtină, demolată la începutul secolului XX, se sprijinea pe turnul clopotniță al bisericii și înconjura în traiect oval, monumentul fiind întărită cu un turn pe partea de sud.

A doua centură, de traiect poligonal, este întărită cu un turn în colțul de Nord-Est și de patru bastioane alungite, ridicate pe trei niveluri de apărare.

Bastionul de Sud - Est, a fost amenajat ca locuințe în caz de asediu, iar în celelalte bastioane se păstrează lăzi mari de provizii din lemn de stejar întărit cu benzi metalice. (Horwath 1931, p. 56-58; Vătășianu 1959, p. 581; Treiber 1971, p. 93; Gheorghiu 1985, p. 179; Nussbacher 1990, p. 71-73; Fabini 1998, p. 89-93.)

4. OBICEIURI ȘI TRADIȚII

Folclorul de ieri și de azi;

Județul Sibiu se înscrie cu marcantă personalitate în construcția acelor statornice vetre de civilizație românească în folclorul și etnografia națională, în zestrea de tradiție și specific, prin bogăția obiceiurilor și datinilor strămoșești. Se păstrează, nealterate, de-a lungul veacurilor tradiții și obiceiuri și datini unice. Obiceiurile legate de momentele importante ale vieții îngemănează cele mai diverse și autentice elemente ale creației folclorice și etnografice. Găteala nuntașilor, îmbrăcămintea miresei, stolnicul, dansurile și cântecele exprimă caracterul, demnitatea vigoarea și înțelepciunea omului simplu de la sat. Aici portul și dansul au păstrat elementele străvechi de mare autenticitate și originalitate, dintr-o autentică filieră dacică. S-a născut un stil *sibian* al culturii populare în care notele de distincție și discreție au devenit dominante.

Zone și subzone folclorice;

Condițiile geografice și factorii istorici au determinat desfășurarea în principalele zone ale județului (*Mărginimea, Țara Oltului, Valea Hârtibaciului, Zona Ocna, Miercurea, Târnava Mare*) a unei vieți economico-sociale specifice, care s-a imprimat în felul de viață al locuitorilor, în înfățișarea satelor, a portului, în structura obiceiurilor, a limbii și a altor aspecte ale culturii populare. Peste zonele geografice se suprapun, de obicei zonele etnografico-folclorice care însă se împart în micro-zone, grupând satele de-a lungul unei văi, ori în jurul unui centru comercial sau industrial.

Costumul mărginean, fericită îmbinare a sobrietății și măiestriei artistice în alternanța de alb-negru, este socotit de mulți specialiști ca unul dintre cele mai frumoase din țară. Și asta o confirmă marea putere de extindere, răspândirea lui până dincolo de Olt, pe Târnave și Mureș iar peste munți până la Novaci, Videeni, Polovraci și Băbeni.

Bogăția folclorului, în special muzical, este evidentă, cântecele ciobănești (*jienele, învărtitele, doinele, bătutele*) fiind cântate mai mult din fluier (Județele Patriei Sibiu, monografie, ed. Sport-turism, București, 1981)

Meșteșugurile, tradițiile și obiceiurile satului au fost păstrate nealterate din generație în generație, transmițându-le urmașilor ca pe o comoară de viață materială și spirituală, ele având într-un anumit sens valoarea unor documente nescrise.

Folclorul – referitor la portul și obiceiurile locale, nu s-ar putea spune că ele reprezintă ceva unic, ci se încadrează într-o zonă a Hârtibaciului. Portul popular se întrebuințează tot mai rar, doar la unele sărbători religioase mai însemnate sau la unele evenimente familiale, ca botezul, logodna sau nunta. La nunți se remarcă srigăturile și cântatul miresei. Dintre jocurile vechi amintim: sârba, învârtita, hațegana, fecioreasca și hodoroaga iar la sași: valsul și polca.

După recensământul din 1966 numărul locuitorilor din Bruiu este de 967 din care: români – 428; sași – 519; unguri – 20, toți școlarizați (Monografia comunei Bruiu, de un colectiv; Cronica parohiei Bruiu la 13 ianuarie 1972)

Se păstrează destul de bine anumite datini și obiceiuri folclorice cum sunt colindele, stropitul, armindenii, păpălugă, sânzienele ca și formă de organizare a vecinătăților, ce au un rol de ajutor reciproc la înmormântări, nunți, pagube, calamități. În comuna Bruiu a existat o veche tradiție a confecționării de costume populare, a cusăturilor și a covoarelor din lână lucrate la războiul de țesut.

PORTUL POPULAR

Portul popular din comuna Bruiu are două variante: cel românesc se încadrează în zona etnografică a văii Hârtibaciului, având puternice influențe coloristice dinspre subzona Avrigului și a Țării Oltului (la bărbați) și Săliște (în special la iile femeilor). Se folosește ca materie primă pânza și lâna confecționată în gospodăriile personale. Portul săsesc din Bruiu aparține tot zonei etnografice a văii Hârtibaciului, formând o subzonă aparte împreună cu Chirpărul și Toarcla, subzona ce se caracterizează prin coloritul mai viu al costumelor, pe când în general, portul săsesc excelează prin culori sobre. Conviețuirea îndelungată pe același teritoriu cu românii a avut oarecare urmări și în ornamentarea portului săsesc din Bruiu, în special în acele piese ale costumului confecționate din blană.

În general portul se adaptează ocupațiilor – pentru lucru, piesele portului popular sunt mai simple, mai puțin ornamentate în comparație cu cel purtat în zilele de sărbătoare care este mult mai complex decât cel amintit anterior.

Portul de fiecare zi: Bărbații – în trecutul mai îndepărtat purtau în picioare ciorapi croșetați din lână, se înfășura piciorul cu obiele, peste care se luau opincile. Acest tip de încălțăminte a dispărut, fiind înlocuit cu cizme negre cu tureac înalt și pantofi.

Cioarecii mulați pe picior, sunt făcuți din lână toarsă în casd și țesută în război în patru ițe. Cioarecii erau croiți și cusuți cu mâna, foarte rar cu mașina de cusut.

Cămașa, confecționată din cânepă în trecut și din bumbac mai târziu, era țesută din fuior în două ițe și nu era prevăzută cu pui.

Cheptarul, făcut din piei de miel și oaie argășite, este de două feluri: înfundat și desfundat. Se purtau mai frecvent cheptarele înfundate. Cheptare confecționate de Rusu Simion Bruiunr.176 se afla în muzeul din Cetatea Fagarasului.

Șerparul este prins la mijloc, peste cămașă. Nu au fost meșteri specializați în confecționarea lor, drept pentru care locuitorii le procurau din târgurile și piețele de la Agnita, Mediaș sau Sibiu. De regulă se preferau șerparele din piele, după care urmau cele din carton care erau îmbrăcate în diferite materiale frumos ornate. Pentru a se încheia șerparela erau prevăzute cu niște cataramă – de obicei două sau trei.

Clichina este confecționată din pănură neagră, și la guler este prevăzută piele de oaie.

Boboul este făcut din pănură neagră, nu are guler și se poartă, de obicei iarna, peste clicină.

Pe cap se poartă căciulă confecționată din piele de miel negre sau sure – iarna, iar vara pălării.

Femeile ca și la bărbați, evoluția încălțăminteii a fost identică, cu deosebirea că femeile purtau mai târziu bocanci sau ghete.

Ciorapii de lână erau strencaniti cu andrele.

Rochiile erau țesute din lână, în două și patru ițe.

Peste rochii se poartă șorț din stofă, cu două sau trei vărgi în partea de jos vopsite maro și negru.

Ia este țesută din pânză amestecată (tort și bumbac), în două ițe, este prevăzută cu pui peste mâneci și are motive geometrice sau florale. Pânza o procurau din târg de la Agnita, Mediaș sau Sibiu, dar și de la prăvăliile din sate.

Sfetărul este făcut din lână, iar fetele tinere au aplicați cănaci (ciucuri).

Jacheta este confecționată din lână și postav și se poartă iarna peste sfetăr.

Bunda este lungă, făcută din pănură și nu este prevăzută cu guler. Ea se poartă de regulă iarna.